

TALLINNA TIHASE LASTEAED

ÕPPEKAVA

2009

SISUKORD

1. ÕPPEKAVA ÜLDOSA.....	2
1.1 SISSEJUHATUS	2
1.2 LASTEASUTUSE LIIK	3
1.3 ÕPPE - JA KASVATUSTÖÖ EESMÄRGID	3
1.4 ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED	4
1.5 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	5
2. ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA PÕHIMÕTTED.....	7
2.1 KEEL JA KÕNE.....	7
2.2 MINA JA KESKKOND.....	8
2.3 MATEMAATIKA	10
2.4 KUNST.....	11
2.5 MUUSIKA	12
2.6 LIIKUMINE	13
2.7 ÜLDOSKUSED	14
3. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED, KORRALDUS	15
3.1 VANEMAGA ARENGUVESTLUSE LÄBIVIIMISE KORD	17
4. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, KORRALDUS	19
5. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED, KORRALDUS	21
6. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD.....	22
LISA 1	22
LISA 2	24

1. Õppekava Üldosa

1.1 Sissejuhatus

Tallinna Tihase Lasteaia õppekava aluseks on „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava” (Vabariigi Valitsuse 29.mai 2008. a määrus nr. 87).

Õppekava on dokument, mille alusel toimub 2- 7 aastaste laste õppe- ja kasvatustegevus. Õppekava on koostatud lapsest lähtuvalt ja suunatud lapse arenemisele ja kasvamisele kui põhiprotsessile lasteaias. Õppekava alusel omandavad lapsed alushariduse: teadmised, oskused, vilumused ja käitumisharjumused, mis loovad eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis. Lasteaia õppekava toetab lapsevanemaid lapse kasvatamisel ja arendamisel.

Lasteaia õppekava on aluseks õpetajatele rühma aastategevuskava koostamisel, õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel, laste arengu jälgimisel ja hindamisel ning perede nõustamisel õppe- ja kasvatustegevuse küsimustes. Lasteaias toimub õppimine mänguliste tegevuste kaudu eesmärgistatud tegevuskavadest lähtuvalt.

Õppekava määrab kindlaks:

- lasteasutuse liigi ja eripära;
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu
- lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;
- õppe- ja kasvatustegevuse korralduse;
- lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, korralduse;
- erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, korralduse;
- lapsevanematega koostöö põhimõtted, korralduse;
- õppekava uuendamise ja täiendamise korra.

Õppekava on paindlik, vastavalt olukordadele, võimalustele ja vajadustele muudetav, edasiarendatav ja täiustatav dokument.

1.2 Lasteasutuse liik

Tallinna Tihase Lasteaed on Tallinna linna munitsipaallasteaed asukohaga Nõmme tee 9, Tallinna Kristiine Linnaosas.

Meie motoks on: mitmekülgne inimene läbi mängu.

Tallinna Tihase Lasteaed on üldtüüpi 4. rühmaline lasteaed. Lasteasutuses on õppe- ja kasvatustöökorraldus eestikeelne. Lasteaiarühmad moodustatakse laste vanuselist koosseisu arvestades.

Aiarühmades on valdavalt üheeaalised lapsed:

Rühm	Laste vanus rühmas
I	3-4 aastased
II	4-5 aastased
III	5-6 aastased
IV	6-7 aastased

Tallinna Tihase Lasteaed on õppeasutus, mis võimaldab koolieast noorematele lastele päevahoidu ja alushariduse omandamist. Lasteasutus toetab lapse perekonda, soodustab lapse kasvamist ja arenemist ning tema individuaalsuse arvestamist. Alusharidus on teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks kodus, koolis ja ühiskonnas. Tallinna Tihase Lasteaia õppekava on lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument.

1.3 Õppe - ja kasvatustöö eesmärgid

Õppekava aluseks on võetud koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava ja koolieelse lasteasutuse seadus.

Tallinna Tihase Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on võimaldada lapsele hea alusharidus, luua eeldused ja tingimused lapse kujunemisel mitmekülgseks arenenud ja terveks inimeseks ning toetada ja nõustada kodu lapse kasvatamisel ja arendamisel.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus:

- lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt,
- ümbritseva keskkonna mõistmist, eetilist käitumist ning algatusvõimet,
- esmased tööharjumusi, kehalist aktiivsust ja arusaamu tervise hoidmise tähtsusest
- arenevaid mängu-, õpi-, sotsiaalseid ja enesekohaseid oskuseid.

1.4 Õppe - ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Õppekava koostamisel ja õppe-kasvatustsotsessi kavandamisel on arvestatud järgmisi põhimõtteid:

- lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- lapse loovuse toetamine;
- mängu kaudu õppimine;
- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- kodu ja lasteasutuse koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

1.5 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Lasteaial on kinnitatud arengukava. Arengukavast lähtuvalt koostatakse lasteaia iga aastane tegevuskava, mis hõlmab lasteaia planeeritud tegemised alates 1. septembrist kuni 31. augustini. Lasteaia iga aastane tegevuskava sisaldab:

- kokkuvõtet eelnenud tegevusaastast,
- lasteaia ja rühmade peamisi eesmärke ja planeeritud üritusi.

Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastapõhiselt: õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini.

Suveperioodil- juuni, juuli, august- on lasteaia töökorraldus erinev eelnevast perioodist. Suvekuudel 1.juunist kuni 31.augustini toimub õppe – ja kasvatustegevuse valdkondade sisu kordamine ning põhirõhk on laste mängulisel tegevusel õues. Suvise puhkuseperioodi ajal, mil lasteaed on suletud, õppetööd ei toimu.

Ajavahemikku 01. sept - 01. oktoober kolmeaastaste laste rühma ja kõigi teiste esmakordselt lasteaeda tulevate laste seisukohalt ning 01. sept -15. september 4 - 7. aastaste laste seisukohalt käsitletakse kui sisseelamis- ja laste arengu uurimise perioodi, mil tegevus käib nädalaplaani alusel ja põhirõhk on suunatud mängule ning selle kaudu laste tundaõppimisele.

Rühma tegevus- ja päevakavad lähtuvad lasteaia õppekavast. Rühma tegevus- ja päevakavade koostamisel on arvestatud:

- riiklikku õppekava ja
- lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärke ning põhimõtteid,
- rühma vanuselist ja soolist koosseisu,
- laste arengutaset,
- lasteasutuse materiaalseid võimalusi ning
- lapsevanemate soove.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse nädala /kuu eesmärgid, teematika, õppesisu ja tegevused.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.

Konkreetsete õppetegevuste algused on ajaliselt ära määratud muusika- ja liikumistegevustel.

Muusika- ja liikumistegevuste kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi - kuu eesmärgid, teematika, õppesisu ja –tegevused arvestades laste vanuselist koosseisu rühmades.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilisest ja turvalisest ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse

korraldus võimaldab õpetajal töötada lapsega individuaalselt, arvestades lapse iseloomu, võimeid, oskusi, kodust olukorda, arengupotentsiaali. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

Lasteaial on kindel päevakava:

- Laste kogunemine / individuaalne töö lastega
- Hommikusöök
- Mäng / kavandatud õppe- ja kasvatustegevused
- Õues viibimine/ kavandatud õppe- ja kasvatustegevused
- Lõunasöök
- Puhketund
- Mäng/ kavandatud õppe- ja kasvatustegevused
- Oode
- Mäng , kojumine/ individuaalne töö lastega

Lisa 1

Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, erivaldkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist. Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja – tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Rühmaõpetajad viivad planeeritud õppe-kasvatustegevusi läbi vastavalt kinnitatud tegevuse mahule. **Lisa 2**

Rühma õppe- ja kasvatustööd korraldavad kaks rühmaõpetajat, keda abistab õpetaja abi, muusika- ja liikumistegevusi korraldab muusika- ja liikumisõpetaja.

Iga päev täidavad õpetajad- ka muusika-liikumisõpetaja- rühma õppekasvatustöö päevikut, kus kajastatakse läbiviidud õppe-kasvatustegevused ning nende analüüs. Õpetajad täidavad päevikut lühidalt, konkreetset, tuues välja olulise.

Iga õppeaasta lõpus koostavad rühma pedagoogid ning muusika- liikumisõpetaja rühma õppe- ja kasvatustöö analüüsi vastavalt kinnitatud vormile.

2. Õppe - ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja põhimõtted

2.1 Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Keel ja kõne õpisisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine, kuulamine;
- 3) lugemise ja kirjutamise esmased oskused, lastekirjandus

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud);
lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda;
laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesisistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Lisa 4 Eeldatavad tulemused vanuseti

2.2 Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest inimsuhetes, sh :
 - 1.1 saab aru, et inimese tervis on väärtus, mida mõjutab eluviis ja ümbritsev keskkond,
 - 1.2 teab, mida on vaja teha selleks, et olla ja jääda terveks, väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
 - 1.3 väärtustab eesti rahvakultuuritraditsioone; teab, et on olemas erinevaid kombeid ja traditsioone;
- 2) väärtustab loodust ja keskkonda hoidvat ja säästvat mõtteviisi, sh
 - 2.1 mõistab taime- ja loomariigi mitmekesisust ning erinevaid elukooslusi,
 - 2.2 saab aru ilmastiku seostest erinevate aastaegadeaga,
 - 2.3 oskab näha enda ja teiste tegevuse tagajärgi lähiümbruses

Mina ja keskkond õpisisu: Märkab nähtusi ja muutusi ümbritsevas loodus

- 1) **looduskeskkond:** kodukoha loodus (taime-ja loomariik), muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 2) **tehiskeskkond:** ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, virtuaal-keskkond;
- 3) **sotsiaalne keskkond:** mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid;
- 4) **liiklus ja turvalisus:** liikluskeskkond, jalakäija ohutu liiklemine, sõidukid, valgusfoor, liiklusmärgid, turvavarustus;
- 5) **tervis ja ohutus:** tervise väärtustamine, tervislik toitumine, hügieen, hammaste tervis, inimkeha; ohuallikad, ohutus ja turvalisus;

Üldteemad:

- 1) Terviklik mina;
- 2) tervislik eluviis;
- 3) turvalisus;
- 4) üldnimelikud väärtused;
- 5) kombed ja traditsioonid;
- 6) taime- ja loomariik;
- 7) elukeskkond;
- 8) inimene ja loodus

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda

erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;

- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Lisa 5 Eeldatavad tulemused vanuseti

2.3 Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid;
- 4) Orienteerumine ruumis;
- 5) Orienteerumine ajas

Õpp-ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja ka vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis-ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama(arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist-erinevates objektides sarnaste ning eri tunnust ja omaduste vaatlemise ,võrdlemise kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lisa 6 Eeldatavad tulemused vanuseti

2.4 Kunst

Kunsti valdkonna õppe- ja kasvatustulemusel laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maailmisvahendeid ja –võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut;

Üldteemad:

- 1) kujutamine ja väljendamine;
- 2) kujundamine;
- 3) voolimine;
- 4) joonistamine;
- 5) maalimine;
- 6) meisterdamine;
- 7) kunsti vaatlemine ja vestlused kunstist;

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loova kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana, joonistatakse paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lisa 7 Eeldatavad tulemused vanuseti

2.5 Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on , et laps:

- 1) Laps oskab ennast muusikaliselt väljendada, tundes sellest rõõmu.
- 2) Ärkab huvi ja armastus muusika vastu, kujuneb muusikaline maitse.
- 3) Laps suudab end väljendada loovalt laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu.
- 4) Laps suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale, samas arenevad nii fantaasia, kui loovus.
- 5) Laps saab teadmisi meie rahvalauludest ja rahvapillidest.
- 6) Areneb nii kollektiivse, kui individuaalse musitseerimise oskus.

Muusika sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine
- 4) pillimäng

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud, mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Lisa 8 Eeldatavad tulemused vanuseti

2.6 Liikumine

Õppe-ja kasvatustöö eesmärgiks on, et laps:

1. Laps tunneb huvi liikumise ja sportimise vastu, tekib soov ka iseseisvalt tegeleda kehaliste harjutustega.
2. Laps suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel.
3. Tugevneb lapse füüsiline ja vaimne tervis.
4. Laps tegutseb aktiivselt individuaalselt ja rühmas, omandab teadmisi ja oskusi liikumisest, spordialadest ja mängudest.
5. Laps mõistab sportliku tegevuse olulisust inimese tervisele.
6. Laps omandab ja järgib elementaarseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Liikumine õpisisu:

- Põhiliikumised
- Võimlemine ja vahendite käsitlemine
- Tants
- Rütmika
- Liikumismängud
- Talvealad
- Loodusliikumine ja vaba aeg
- Liikumisalased üldteadmised

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldus:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastada lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused,
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistada põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo-ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Lisa 9 Eeldatavad tulemused vanuseti

2.7 Üldoskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

2.7.1 Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

2.7.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

2.7.3 Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

2.7.4 Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Lisa 9

3. Lapse arengu analüüsimine ja hindamise põhimõtted ning korraldus

Lapse arengu hindamiseks on väljatöötatud eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused vastavalt lapse vanusele, tuginedes RÕK ptk 8 ja lasteaia õppekava tegevuskavade eesmärkidele. Lapse arengut jälgivad, hindavad ja teevad kokkuvõtteid rühmaõpetajad.

Hindamise eesmärk ja rakendusala

Käesolev juhend reguleerib laste hindamissüsteemi, perioodilise hindamise ettevalmistamist, läbiviimist ja kokkuvõtete tegemist.

Juhendi eesmärgiks on tagada perioodilise hindamise läbiviimise kaks korda õppeaastas, informeerituse hindamise eesmärkidest, läbiviimise korrast ja hindamistulemuste kasutamisest.

Hindajad

Hindamist viivad läbi rühmade õpetajad, muusikaõpetaja ja õpetaja abid.

Hindamisprintsüübid

Õpetajad jälgivad planeeritult lapse kehalist-, vaimset -, sotsiaalset – ja emotsionaalset arengut.

- **Kehalise arengu hindamisel** jälgitakse üld- ja peenmootorikat, koordineerimist, kehahoidu (rühti) kõndimisel, tasakaalu, täpsust, oskust kontrollida lihaste tööd ja vastupidavust;
- **Vaimse arengu hindamisel** jälgitakse psüühilisi protsesse, kujutlusvõimet, kõneoskust, õpiedukust;
- **Sotsiaalse arengu hindamisel** jälgitakse lapse tegevust, suhtlemist eakaaslastega ja täiskasvanutega, oskust kontrollida oma emotsioone, oskust olla tegevustes algatusvõimeline ja iseseisev. Samuti jälgitakse lapse moraalsel ja esteetilisel arengul.

Rühmaõpetaja teeb lapse arengu jälgimisel ja hindamisel koostööd teiste lapsega tegelevate pedagoogidega ja võimalusel logopeediga.

Hindamismeetodid

- **Laste tööde analüüsimine**
Laste joonistused annavad õpetajale tagasisidet lapse peenmootorika oskustest, suhtumisest oma pereliikmetesse, peresuhetest. Joonistused kajastavad lapse suhtumist ümbritsevasse maailma.
- **Vestlus lapsega**
Meetod, mis võimaldab saada informatsiooni lapselt eneselt.
- **Lapse arengu õpitulemused vanuse lõikes**
Võimaldab jälgida õppe- kasvatusvaldkondade tulemusi vastavalt lapse vanusele.

Õpetajad teevad märkmeid kaks korda aastas- sügisel ja kevadel-vaatluslehtedesse.

Hindamise korraldus:

1. Lapse edenemise näitajaks on tema areng, selle kohta annab rühmaõpetaja vanemale kogu õppeperioodi vältel pidevalt **suulist tagasisidet**.

2.Laste arengumapid seatakse sisse igale lapsele lasteaeda tulles. Arengumapp on aluseks arengu hindamisel kuni kooli minekuni. Arengumapp sisaldab:

lapse joonistust kindlast objektist (maja, puu, inimene), arengutabelit, arenguvestluse kokkuvõtte, koolivalmiduskaart (viimases rühmas).

3. Logopeedilise hinnangu annab logopeed 1x õppeaastas.

4.Koolivalmiduse kujunemist selgitatakse 6 -7 aastastel lastel 2 korda õppeaasta jooksul:

Septembris-oktoobris: vestlus/uuring. Võimaldab saada ülevaade, milline on lapse kujunev koolivalmidus.Vestluse/ uuringu tulemusena saab õpetaja teada, kellel ning milline arenguaspekt vajab aasta jooksul enamat tähelepanu, keda erialaspetsialistide juurde konsultatsiooni saata ning kuidas probleemide ilmumise korral lapse arengut suunata, toetada. Iga last küsitletakse individuaalselt, tulemused märgitakse lehele, kus pannakse kirja lapse eripära, tugevad ja nõrgad küljed. Tulemustest antakse suuline ülevaade vanemale.

Märtsis – aprillis: joonistamise test, mille tulemustest antakse vanemale suuline ülevaade. Tutvustatakse lapse tehtud testi, kus on ära märgitud ebatäpsused.

Arenguvestlus vanemaga

Üks kord õppeaastas (**märts- juuni**) viib õpetaja vanemaga läbi arenguvestluse. Arenguvestluse käigus antakse kahepoolset tagasisidet lapse arengust ning kavandatakse mõlemapoolsed edasised tegevused lapse arengu toetamiseks.

Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

Koolieelses rühmas võib planeerida arenguvestluse sügiseks: september-oktoober.

Koolivalmiduskaart

Alus "Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuste alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord" (Haridus- ja teadusministri määrus 31.08.2011 nr 44) . Õppekava läbinule väljastab lasteaed koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused iseloomustades:

- Lapse tunnetus- ja õpioskuseid
- Sotsiaalseid ja mänguoskuseid
- Enesekohaseid oskuseid ja
- Üldfüüsilist arengut

ning andes kokkuvõtte lapse koolivalmidusest:

- 1.Lapse arengu tugevatest külgedest õppe- ja kasvatustegevuses
- 2.Lapsel toetamist vajavatest külgedest, soovitudest edaspidiseks
- 3.Arvamus koolivalmiduse kohta

Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalenud isikud, sh õpetaja, tugispetsialist, vanem (eestkostja) ja lasteasutuse direktor või selleks volitatud isik. Koolivalmiduskaardile märgitakse lapse lasteasutuses viibitud ajaperiood. Koolivalmiduskaardile kantud andmeid säilitab lasteasutus viis aastat.

Koolivalmiduskaart väljastatakse lapsevanemale lapse lasteasutusest lahkudes. Vanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust.

3.1 Lapsevanemaga arenguestluse läbiviimise kord

Lapsevanemaga arenguestluse läbiviimise juhend

Arenguestluse läbiviimise juhend koosneb järgmistest osadest: üldsätted, protseduurireeglid ja vormid. Protseduurireeglid aitavad tagada sujuva arenguestluste korralduse ja määratleda vastutuse ning vormid võimaldavad infot hallata ja arhiveerida ühtse standardi järgi. Arenguestluse läbiviimiseks vajalik küsimustik vanemale ja tagasiside vorm (arenguestluse kokkuvõte) on vastu võetud pedagoogilisel koosolekul.

Arenguestluse mõiste

Arenguestlus on lapsevanema ja lasteaiaõpetaja arvamuste vahetus, mis peab viima üksteise paremale mõistmisele ja lapse arendamisele.

Arenguestlus Tallinna Tihase Lasteaia viiakse läbi üks korda õppeaastas kevadel. Vestlusel arutatakse lapse arengu eeldatavaid tulemusi ning lepitakse kokku tulevase perioodi tegevuste suhtes. Arenguestluse ajaks on nii lapsevanem kui lasteaiaõpetaja läbi mõelnud, mida soovitakse arutada seoses lapse isikliku arenguga.

Arenguestluse eesmärk

Arenguestluse peamiseks eesmärgiks on lapse võimetekohase arengu toetamine, et saavutada õppekavas sätestatud lapse arengu eeldatavad tulemused.

Arenguestluse eesmärgid õpetajale:

- Saada rohkem teavet lapse arengu kohta
- Õppida lapsevanemaid paremini tundma
- Selgitada välja koos lapsevanematega lapse nõrgad ja tugevad küljed
- Lapse enesehinnangu hindamine
- Tutvustada lapsevanematele lapsele eakohast arenguprogrammi
- Leida ühiseid lahendusi tekkinud probleemide, küsimusele
- Luua vanematega usalduslik koostöösuhe
- Saada teada vanemate kasvatuspõhimõtted ja väärtushinnangud
- Ühtlustada hinnangut lapse arengust
- Anda tagasisidet vanemale
- Rääkida oma ootustest
- Ennetada lapse arenguga seotud probleeme

Arenguestluse eesmärgid lapsevanematele:

- Saada infot kuidas laps suhtleb teiste lastega
- Saada infot milliseid mängu, tegevusi laps armastab
- Saada infot kuidas käitub laps teiste täiskasvanute suhtes jne
- Arenguestlusest saada ausat tagasisidet oma lapse kohta
- Saada teada, kas lapse areng on vastav tema eale
- Saada nõu õpetajalt lapse arengu- või käitumise kohta
- Jagada kogemusi kuidas last paremini tundma õppida

Arenguvestluste läbiviimise aeg

Arenguvestlus viiakse läbi lapsevanema(te)ga üks kord aastas.: **märts- mai**. Arenguvestluse läbiviimise optimaalne aeg on kuni üks tund ning toimub laste magamise ajal vahemikus 13.30-15.00.

Arenguvestluste ettevalmistamine

Vanemad registreerivad vestlusele tuleku aja selleks koostatud tabelisse. Vestlusele registreerutakse vähemalt 1 nädal enne arvatavat vestlust, et õpetaja saaks teha vajalikud ettevalmistused. Vestlust mittesooviv vanem kinnitab oma otsust kirjalikult registreerimistabelis sõnadega „**ei soovi**” lisades allkirja ja kuupäeva.

Lastevanematele on koostatud arenguvestluse ettevalmistusleht küsimustikuga, mis aitab lapse arengu vestluseks paremini ette valmistuda. Arenguvestluse läbiviimise koha kujundavad õpetajad nii, et vestlejatel oleks hea koos olla ilma segavate asjaoludeta.

Arenguvestluse tagaside ja dokumenteerimine

Lapsevanemale antav tagaside on oluline edaspidiste arenguvestluste kavandamisel. Tagaside on alati suunatud tulemustele, mitte lapsele. Tagaside andmise eesmärk on aidamine.. Arenguvestluse käigus täidetakse vastav vorm- kirjalik kokkuvõte. Osapooled allkirjastavad kokkuvõtte.

Arenguvestluse tulemused on konfidentsiaalsed ja ei kuulu kolmandatele isikutele avaldamiseks.

Kinnitatud juhataja käskkirjaga nr 1-4/ 5 25.03.2009

4. Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, korraldus

Lasteaias käivad erivajadusega lapsed, kes suudavad tegutseda rühmaliikmena ja käituvad üldkehtivate normide järgi, osaledes igapäevategevustes oma võimete kohaselt.

Õppekava on ühine kõigile lastele, kuid samas peab see arvestama iga lapse individuaalsust. Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, tervise seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Õpetaja selgitab välja oma rühmas erivajadustega laste olemasolu laste arengut ja käitumist jälgides.

Individaaltöö plaan

Õpetaja koostab vajadusel erivajadusega lapsele individaaltöö plaani koostöös erispetsialistidega, et aidata teda järgi mahajäämuse osas või annab täiendavaid teadmisi ja ülesandeid andekatele lastele, mis on heakskiidetud pedagoogilises nõukogus.

Kehaline häire

Kui arst on lapsele kehalise häire puhul teinud ettekirjutuse, siis tegeleb temaga individuaalselt liikumisõpetaja korrigeerivate harjutuste sooritamiseks.

Kõnehäire

Kui lapsel on kõnehäireid, suunab õpetaja ta logopeedi konsultatsioonile.

Mahajäämused mõne õppeaine omandamisel

Kui lapsel esineb mahajäämuse mõne õppeaine omandamisel, tegeleb temaga rühma õpetaja süvendatult vastavalt sellele lapsele koostatud individuaalõppe plaanile.

Andekus

Kui laps on **musikaalne**, teeb temaga süvendatud individuaalset tööd muusikaõpetaja.

Kui laps on **andekas mõnes teises valdkonnas**, siis tegeleb temaga rühma õpetaja vastavalt sellele lapsele koostatud individuaalõppe plaanile.

Tervisehäire

Kui arst on lapsele **astma** puhul teinud ettekirjutuse, siis tegeleb temaga rühma õpetaja või vajadusel liikumisõpetaja vastavalt sellele lapsele koostatud individuaalõppe plaanile.

Kui arst on lapsele **allergia või suhkruhaiguse** puhul teinud ettekirjutuse, siis koostatakse koostöös lapsevanemaga lapsele individuaalne toidumenüü.

Erivajadustega lapse toetamisel osalevad rühma-, muusika- ja liikumisõpetaja, lapsevanemad ning õpetaja abid, mille toimimise eest vastutab lasteaia juhataja

Erivajaduste kaardistamine

Kõikide lasteaia käivate laste erivajadused kaardistatakse.

Kaardistamist kajastavad dokumendid on:

Lapse individuaalne tervisetõend	Perearst
Lapse kõneuurimise tabel	Logopeed (kevadel lasteaia lapsi kontrollimas)
Lapse arengu hindamise tabel	Õpetajad
Päevik	Õpetajad

Individuaalsete plaanide koostamine erivajaduste rahuldamiseks.

- 1) Lapse erivajaduste ilmnemisel teavitatakse lapsevanemat.
- 2) Koostatakse lapsele individuaalse töö plaan erivajaduse rahuldamiseks, kaasates vajadusel eriala spetsialiste.
- 3) Plaane korrigeeritakse ja täiendatakse pidevalt lähtudes lapse arengust.
- 4) Muutused fikseeritakse arengu hindamise tabelis, lapse arengumapis.
- 5) Õppeaasta lõpus teeb õpetaja (spetsialist) kirjaliku kokkuvõtte lapse arengust õppeaasta jooksul.
- 6) Vajadusel suunatakse lapsevanem erialaspetsialistide konsultatsioonile.

Individuaalse töö toimumine erivajadustega lastega.

- 1) Toimub individuaaltööplaani (õppekava) alusel – koostab õpetaja.
- 2) Toimub vastavalt lasteaia päevakavale.
- 3) Kajastatakse individuaalse töö vihikus ja päevikus.

5. Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus

Tallinna Tihase Lasteaia pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Koostöö põhimõtted:

- Lastevanemate ja lasteaia vaheliste koostöövormide mitmekesistamine eesmärgiga äratada vanemates huvi lastega tehtava töö vastu.
- Lasteasutuse ja kodu töö kahe suunalisus: lasteaed arvestab lapsevanemate soovitusi ja arvamusi ning toetab lapsevanemaid laste kasvatamisel ning kaasab peresid lasteaia tegevuste rikastamiseks.
- Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteaia tegevusele. Selleks korraldab lasteaed kevaditi rahulolu küsitluse nii lapsevanematele
- Lasteaed on eelkõige lapsevanemat toetav ja nõustav haridusasutus. Koostöö organiseerimisel lähtub lasteaed eelkõige lapsest ja on suunatud lapse igakülgele arendamisele ja tema silmaringi avardamisele.
- Pedagoog teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatusgevuse korraldusest. Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Koostöö valdkonnad:

- Igapäevane **info vahetus** lasteaia toimuvatest tegevustest
- **Avatud uste päevad** lasteaia tegevuse tutvustamiseks peredele ja üldsusele, mille käigus saab külastada planeeritud tegevusi ja tutvuda lasteaia töökorraldusega.
- Lapse-lapsevanema **koosolemise võimalus** lasteaia (eriti uute laste puhul)
- **Eri koostöövormid:** näitused, rühmakoosolekud, teabepäevad, peod, perepäevad, väljasõidud, ühisüritused (tähtpäevalised ja lasteaia traditsioonilised)
- **Loengute, koolituste** korraldamine vanematele (laste õpetamise –ja kasvatamisega seotud küsimused, koolivalmidus jne)
- **Individaalsed vestlused** vastavalt vajadusele ja üleskerkinud probleemidele
- Lapse arengutabelitega tutvumine, arenguestlused, lapse kasvumapiga tutvumine (koostöö mapil koostamisel)
- Tagasiside saamine lastevanemate rahulolu küsitluse kaudu
- **Infomaterjalid** –teadete tahvlid, rühmade meilisüsteem
- **Kirjalikud teated** ja info teadetetahvil, pedagoogilisi nõuandeid, huvitavaid artikleid laste kasvatamisest ja õpetamisest

Koostöö viisid:

- Lastevanemate koosolekud rühmades kaks korda aastas
- Vanematega koos korraldatud ettevõtmised ja üritused(näitused, peod, perepäevad, väljasõidud)
- Infomaterjalid –teadete tahvlid, meilisüsteem
- Individuaalsed vestlused vajadusel lapsevanemaga. Lapse arengutabelitega tutvumine, arenguestlused, lapse kasvumapiga tutvumine(koostöö mapi koostamisel)
- Hoolekogu koosolekud neli korda aastas
- Tagasiside saamine lastevanemate rahulolu uuriva küsitluse kaudu

6. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Tallinna Tihase Lasteaia õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse:

- sisehindamise tulemustest
- õppekava rakendumise analüüsist
- pedagoogilise nõukogu otsustest, mis on läbi arutatud hoolekogus või nõukogus

Lasteaia õppekava muudatused kinnitab lasteaia juhataja käskkirjaga.

Lisa 1

KINNITATUD
 Tallinna Tihase Lasteaed
 Juhataja 01.03.2009.a
 käskkirjaga nr 1-4/ 5

PÄEVAKAVA
3-7 AASTASED

Kellaaeg	Tegevused
6.30 - 8.30	Laste vastuvõtmine, vabategevus, individuaalne töö
9.00	Hommikusöök
9.30 - 12.20	Õppe-kasvatustegevused (õuetegevused)
12.30 - 13.00	Lõunasöök
13.00 - 15.00	Puhketund
15.00 – 15.45	Äratus, riietumine , mängimine, valiktegevus
15.45 – 16.15	Õhtuode
16.15 – 19.00	Valiktegevused, individuaalne töö, mängud toas ja õues, laste kojuminek

Lisa 2

KINNITATUD
 Tallinna Tihase Lasteaed
 Juhataja 01.03.2009.a
 käskkirjaga nr 1-4/ 5

Planeeritud õppe- ja kasvatustegevused rühma nädala tegevuskavas

Õppe- ja kasvatustegevused valdkonniti	2-4 aastased	3-5 aastased	5-7 aastased
Mina ja keskkond	1-2	1-2	2-3
Keel ja kõne	2-3	3-4	4-5
Matemaatika	1-2	1-2	2-3
Kunst	1-2	2-3	3-4
Muusika	2-3	2-3	2-3
Liikumine	2-3	2-3	2-3
Tegevuskordade arv nädalas	9-10	13-15	18-20
Tegevuskordade arv päevas	1-2	2-3	3-4

Valdkond: KEEL JA KÕNE. Lapse arengu eeldatavad tulemused

Lisa 3

2-3-aastased	3-4-aastased	4-5-aastased	5-6-aastased	6-7-aastased
Üldteema: Häälamine				
<p>Hääldeb õigesti mõnda üksikut lü-hikest sõna.</p> <p>Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes</p> <p>Hääldeb sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt <i>a, e, i, o, u, p, m, t, l</i></p> <p>Häälleb õigesti enamikku hääli-kutest (erandiks võib olla <i>r, s, k, õ, ü</i>)</p>	<p>Kasutab kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õihes vältes</p> <p>Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt <i>-nt, -lt, -mp jne</i>)</p>	<p>Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid.</p> <p>Hääldeb õigesti 3-4-silbilisi tuttavaid sõnu</p> <p>Hääldeb õigesti 1-2-silbilisi tuttavaid häälikuühendiga sõnu</p> <p>Hääldeb õigesti sageli kasutavaid võõrsõnu (nt <i>taburett, banaan, diivan</i>)</p>	<p>Hääldeb kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu</p>	<p>Hääldeb etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu</p> <p>Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (f,š) tuttavates sõnades (<i>nt fanta, šokolaad</i>)</p>
<p>Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis</p> <p>Kasutab oma kõnes tuttavaid sõnaliike</p> <p>Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt <i>näu, kiisu, anna, opa- võta sülle</i>) ase- ja määrsõnu (nt <i>siia, seal</i>)</p> <p>Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi</p> <p>Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud</p>	<p>Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liignimetusi (nt <i>kuusk, kask- puu; tuvi, kajakas – lin-nud</i>)</p> <p>Kasutab kõnes objektide osade/ detailide nimetusi (<i>käpad, saba, rool</i>)</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>tutimüts, kelgumägi</i>) ja tuletisi (<i>täpi-line, laulja</i>)</p>	<p>Kasutab kõnes mõningaid antonüüme (<i>nt lühike-pikk, must-puhas</i>)</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadus-sõnu (nt <i>arg, kaval, igav</i>)</p> <p>Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (<i>hommik, päev, õhtu, öö</i>)</p> <p>Moodustab vaja-dusel sõnu uudse-te või võõraste objektide, nähtus-te või tegevuste tähistamiseks (nt <i>tikkudest majatikumaja; nuga õuna koorimiseks –õunanuga</i>)</p>	<p>Kasutab kõnes õi-gesti aega väljendavaid määrsõnu (<i>eile, täna, homme</i>)</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme (nt <i>jook-seb, lippab, sibab</i>)</p> <p>Mõistab samatü-veliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistaja, joonistus, joone-line</i>)</p> <p>Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt <i>veereb-veere-tab, sõidab-sõidutab</i>) õigesti vasta-valt nende tähendusele.</p> <p>Nimetab ühe õpi-tud kategooria piires vähemalt kaks sõna (nt <i>lil-led – tulp, roos</i>).</p>	<p>Selgitab kuulnud kujundlike väljendi (<i>tuul ulub, kevad koputab aknale</i>) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (nt <i>tun-deid, vaimset tegevust tähistavaid : mõtlen, ar-van, julge</i>)</p> <p>Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.</p> <p>Kasutab õigesti aja- ja ruumisuheteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, ko-hal, otsas, varem, hiljem, enne, pä-rast</i>)</p> <p>Mõistab abstrakt-seid üldnimetusi õpivaldkondades (nt <i>transport, elus-olend, tähtpäevad</i>)</p>

<p>Mõistab sõnu (rokem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis</p> <p>Kasutab kõnes värvust, suurust jt ühasti tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu</p> <p>Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees taga) ruumisuhete tähistamiseks</p>				<p>kehaosad).</p>
Üldteema: Grammatika				
<p>Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormista-mata 1-2 - sõnali-silauseid (nt <i>Mi-ku õue</i> pro <i>Miku tahab õue minna</i>)</p> <p>Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5- sõnali-silauseid.</p> <p>Kasutab üksikuid käände- ja pöördede vorme juhuslikult mõne sõna puhul</p> <p>Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), asukoht (emme siia), kuuluvus (tädi lusikas), subjekti-objekti suhe (issi anna pall)</p> <p>Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõnevii-si</p>	<p>Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid välendavaid rindlauseid (sidedid: ja, ja siis, aga)</p> <p>Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt mägis, laulsid)</p>	<p>Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid välendavaid põimlauseid: sihitilause, nt sidediga et; täiendilause, nt sidediga mis, kes; ajalauseid, nt sidedid kui, siis)</p> <p>Kasutab kõnes nud- ja tudkesksõnu (nt söödud-söönud: omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem: tingivat kõneviisi (mõngis, mängiksin): nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel)</p> <p>Ühildab sõnu arvus (ka-rud söövad) ja käändes (ilusale lillele, punase_ _palliga)</p>	<p>Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (<i>saab laul-jaks, jookseb kivi-ni</i>)</p> <p>Märkab grammatikavi-gu täiskasvanu kõnes (nt lugeb pro loeb, mõm-mi maga pro mõmmi magab, lillene pro lilli-line, seen kasvab all kuuse pro seen kasvab kuuse all) ja osutab neile. Kasutab kõnes õigesti umbisikulist tegumoodi (lotakse, pesti)</p>	<p>Kasutab oma kõnes kõiki käände-vorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne <i>arstina</i>) Kasutab kõnes käändevorme erinevates funktsioonides (nt kohakäänded aja-suhete väljendamise hommikust õhtuni). Kasutab kõnes õigesti osastava, sisseütleva käände erinevaid lõpuvarjante (nt palju linde, konni, autosid)</p> <p>Kasutab kõnes enamasti õigesti laa-divahelduslikke sõnu (poeb-pugen, siga - -sead)</p> <p>Kasutab õigesti põimlauseid sideditega: sest; kui; siis.</p>

(nt Joonista! Istu!) Kasutab kõnes õigesti tegusõna olevikuvorme(nt sõidab, laulavad): tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt.mängima; mängida)				
Üldteema: Tekst				
Mõistab ja täidab lühikesi (2-4-sõna-lisi)korraldusi tuttavas situatsioonis. Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2-sõnaliste vastustega. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausega. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust tegevuse käigus 1-2 lausega Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust.	Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausega. Räägib 2-3 lausega hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. Räägib 2-3 lausega meeldivatest mänguasjadest Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausega. Loendab peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi.	Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausega. Jutustab nähtust, tehet ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt <i>Mida tegi kodu pühapäeval?</i>) Loeb peast 2-4-realist liisusalmi/luuletust Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.	Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil üksteisega seotud lausega (seob peamiselt väljenditega: ja siis, siis ja) Räägib oma kogemusest seotud lausega (seob peamiselt väljenditega <i>ja siis, siis, ja</i>) Kirjeldab (jutustab oma sõnadega) kuulnud teksti sündmuste järgnevust ja põhjust ning tegelaste käitumist.	Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi andes edasi põhisisu ja olulised detailid. Tuletab mõttelünga tekstis iseseisvalt puuduvat info. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib väliskõnes tuttavaid tegevusi) Laiendab jutustades täiskasvanu suunavalt teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust) Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt. Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus.
Üldteema: Suhtlemine				
Kasutab suhtlemisel peamiselt mit-teverbaalseid vahendeid (osutamist koos üksikute sõnadega). Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele, häälsuse või sõnaga.	Algatab ise aktiivselt suhtumist. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt ka kaaslastega koos-tegevuses Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? Kuidas teha?) Kasutab rollimängus erinevat	Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt <i>Kus ja kellega elab? Kas tal on lapsi?</i>) Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa	Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemis-strateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemis-eesmärkidest. Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaas-suhtlejale (lapse-täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu-võõraskoht)

<p>Suhtleb täiskasva-nuga esemelise te-gevuse käigus.</p> <p>Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõl-tuvalt suhtlusees-märgist (teadmine, küsimine, palve)</p> <p>Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dia-loogis küsimustele</p>	<p>Annab vestluses edasi asjasse puu-tuvat infot.</p>	<p>intonatsiooni ja hääle tugevust.</p> <p>Kasutab õigesti mõ-ningaid viisakusväl-jendeid meeldetule-tamisel.</p>	<p>teema muu-tusega, vastab teiste al-gatatud teemadele.</p>	<p>Mõistab kauneid üt-lusi (nt ruumis on aken lahti. Otsene üt-lus: pane aken kin-ni!; kaudne: mul on jahe)</p>
Üldteema: Lugemise ja	kirjutamise esmased	Oskused / ettevalmistus	Lugemiseks ja kirjutamiseks	
<p>Vaatab koos täis-kasvanuga pildi-raamatuid, täien-dab täiskasvanu juttu osutamise-ga pildile või üksiku sõna ütlemise-ga pildi kohta</p> <p>Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osu-tab ja kommentee-rib pilte.</p> <p>Kuulab sisult ja keelelt jõukoha-seid etteloetud tekste</p> <p>Eristab kuulmise teel tuttavaid hääli-kuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt <i>tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa</i>), osuta-des pildile või objektile.</p>	<p>Tunneb täiskasva-nu häälimise või rõhutud hääldamise abil kuulmise teel ära häälikute reas.</p> <p>Tunneb ära ja ni-metab üksikuid tähti.</p> <p>Matkib lugemist ja kirjutamist, krit-seldades kriidi või pliia-tsigiga.</p>	<p>Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas.</p> <p>Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõ-nas</p> <p>Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab pil-tidele, küsib, paran-dab ettelugejat tutta-va teksti puhul).</p> <p>Kirjutab õigesti üksi-kuid sõnu trükitäh-tedega (nt oma nime)</p>	<p>Häälib täiskasvanu abi-ga (järele korrates, ma-terialiseerimise toel) 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.</p> <p>Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.</p> <p>Kordab täiskasvanu ees-kujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid sõnu (nt <i>koli-kolli (III v); ko-li-kolli (IIv);koli- kooli (IIIv); koli-kooli (IIv)</i>).</p> <p>Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).</p>	<p>Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.</p> <p>Veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku, pike-maid sõnu loeb aima-misi ja sageli eksib.</p> <p>Häälib õigesti 1-2-sil-bilisi ka sulghääli-kuid sisaldavaid hää-likuühenditeta sõnu.</p> <p>Kirjutamisel märgib õigesti 1-2-silbiliste häälikuühenditeta sõ-nade häälikstruktuuri (nt lähen koli). Eristab häälikuühen-dita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut. Jagab kuul-dud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nõõpe vms) sõnade arvu märkimiseks.</p> <p>Muudab täiskasvanu eeskujul sõna välte-struktuuri (nt <i>koll-kool, linna (IIv)- lina, tibu-tippu</i>).</p>

Valdkond: MINA JA KESKKOND. Lapse arengu eeldatavad tulemused

Lisa 4

Üld-teema		2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
TERVIKLIK MINA	Enesetutvustus	<p>Ütleb küsimise korral oma eesja perekonnanime.</p> <p>Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel.</p> <p>Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.</p>	<p>Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.</p> <p>Loetleb oma õdedevendade nimed.</p>	<p>Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss).</p> <p>Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.</p>	<p>Oskab öelda oma koduse aadressi.</p>	<p>Oskab end tutvus-tada.</p> <p>Kirjeldab oma omadusi ja huve.</p> <p>Teab oma kohustusi ja õigusi.</p>
		<p>Nimetab küsimisel oma lasteaiaaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid.</p> <p>Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi.</p> <p>Asetab töö-vahendid kokkulepitud kohta.</p> <p>Matkib täiskasvanu eeskujul enim-tuntud elukutsete tegevusi ja töö-võtteid (nt kokk teeb süüa, arst ravib; nuku toitmine jm).</p>	<p>Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.</p> <p>Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget).</p> <p>Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha.</p> <p>Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta.</p> <p>Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna.</p>	<p>Nimetab oma lasteaia nime.</p> <p>Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa).</p> <p>Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid.</p> <p>Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.</p>	<p>Kirjeldab oma lasteaia asukohta.</p> <p>Selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust.</p> <p>Oskab nimetada vanemate ameteid.</p> <p>Paneb märjad riided ise kuivama.</p> <p>Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (riidenagi või -kapp, töökarp).</p>	<p>Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi.</p> <p>Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju-tuletõrje, haigus-arst jne).</p> <p>Selgitab töölkäimise vajadust, mõistab vastutuse tähtsust ja raha otstarvet.</p> <p>Viib ette võetud tööd (pliatsite teritamine, ümbruse korrastamine) lõpule.</p>

		2-3 aastased	3-4 aastased			
TERVISLIK ELUVIIS	Tervise teadvustamine ja väärtustamine			Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav keha-line aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. Teab, mis on haigus Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.	Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist
	Hügieen	Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.	Nimetab puhtuse jaoks vajalikke ese-meid (seep, vesi, rätik).	Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema.	Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi.	Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed
	Hammaste tervis	Teab hammaste hooldamise vahendeid. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	Peseb hambaid täiskasvanud (suulisel) juhendamisel.	Nimetab hammaste tervise jaoks vaja-likke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Selgitab, miks teki-vad hambaugud. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad).	Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus. Peseb hambaid iseseisvalt ja õigesti.
	Tervislik toitumine	Nimetab erinevaid toiduaineid.	Nimetab toidu-aineid, mida tuleks süüa iga päev.	Nimetab toidu-ainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piimatooted, liha-kala-muna, toidurasvad).	Selgitab taldriku-reegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, verand teraviljaga – kartul või riis või makaron ja veerand liha või kala). Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.	Selgitab, milliseid toiduaineid on iga-päevaselt vaja süüa rohkem ja milliseid vähem. Oskab selgitada, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast).

	Inimkeha tundmine	Osutab küsimisel erinevatele kehaosadele – pea, käed, jalad silmad, suu, nina, kõrvad.	Nimetab erinevaid kehaosi.	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina. Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.	Nimetab erinevaid meeleelundeid (kuulmis- ja tasa-kaaluelund, näge-mis-, haistmis- ning maitsmiselund). Selgitab, milline on südame, aju, kopsude kõige olulisem ülesanne.
	Sotsiaalsed toimetulekuoskused			Nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).	Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, kurbus, üllatus, viha, rõõm). Suudab kuulata kaaslast.	Arvestab eakaaslaste ja täiskasvanutega. Kirjeldab oma tundeid, lahendab konflikte sõnaliselt. Tuleb toime tugevate emotsioonidega. Kirjeldab enda positiivseid omadusi. Põhjendab oma seisukohti. Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud.

TURVALISUS	Liiklusohutusnõuete tundmine	<p>Tutvub mõistetega sõidutee ja kõnnitee</p> <p>Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline).</p> <p>Oskab liigelda koos täiskasvanuga liikluses (käest kinni, ei jookse).</p>	<p>Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee.</p> <p>Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.</p> <p>Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda.).</p> <p>Teab liiklus-vahendeid ja eri-otstarbelisi sõidukeid.</p> <p>Teab helkuri kasutamise vajalikkust.</p> <p>Selgitab kiivri vajalikkust jalg-rattaga sõitmisel</p>	<p>Teab, kuidas ületada sõiduteed.</p> <p>Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval).</p> <p>Teab liiklusmärkide tähendusi</p> <p>Oskab ühissõidukis käituda</p> <p>Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.</p> <p>Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis</p>	<p>Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid</p>	<p>Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.</p> <p>Teab kuidas ületada ristmikku.</p> <p>Kirjeldab, kuidas kasutada turva-varustust kiiver, põlve-, randme-kaitsmed jm)jalg-, tõukerattaga ja rulluiskudega sõites ning teeb seda.</p> <p>Teab kuidas käituda ühissõidukist väljudes.</p>
	Reeglite tundmine	<p>Saab aru, milleks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik (nt toas räägime vaikse häälega, jookseme selleks ettenähtud kohas.</p>	<p>Järgib kokkulepituid reegleid. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks</p>	<p>Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus.</p>	<p>Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.</p>	<p>Järgib kokkulepituid ja üldtuntuid reegleid (nt liikluses).</p>
	Turvalisus nõuete tundmine	<p>Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud ja teevad haiget (nt käärid, nuga).</p>	<p>Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud(Nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).</p>	<p>Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu pool. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.</p>	<p>Kasutab terariistu ohutult. Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.</p>	<p>Selgitab, kuidas tegutseda kui on eksinud linnas/maal või metsas.</p> <p>Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid.</p>

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED	Viisakusreeglite järgimine	Täiskasvanu meeldetuletamisel tervitab ja jätab hüvasti (nt lehvitab) Meeldetuletamisel tänab, palub. Meeldetuletamisel tervitab ja jätab hüvasti.	Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid. Põhjab lihtsamate laua-kommete vaja-likkust (nt noa ja kahvliga söömine)	Järgib süües iseseisvalt lauakombeid.	Põhjab viisakusreeglite järgimise vajadust.	Kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel.
	Sõpruse väärtustamine	Osutab või ütleb oma sõbra nime. Küsimisel selgitab, kes on sõbrad (nt need, kes mängivad koos). Põhjab, miks peab sõpra hoidma (miks ei tohi haiget teha)	Loob lühiajalisi sõprussuhteid. Lohutab omaalgatuslikult kaaslast.	Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi. Abistab vajadusel nõrgemat. Oskab andeks anda ja leppida.	Põhjab miks on hea omada sõpra/ sõpru. Loob püsivaid sõprussuhteid	Oskab luua ja hoida sõprussuhet, teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.
	Salliv suhtumine erinevustesse		Selgitab kuuldud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja ”halva” tähendust	Selgitab eluliste olukordade põhjal mis on õige või vale. Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed.	Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näitab üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida. Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel)vajadust.	Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.

KOMBED JA TRADITSIOONID	Kodu, perekonna ja kodukohta väärtustamine	Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi Osutab jalutus-käigul kodukohta tuntumatele asu-tustele (kool, kauplus).	Nimetab oma kodukohta tuntumaid asutusi (kool, kauplus, pank, apteek, postkontor)	Räägib oma vanavanematest. Kirjeldab oma kodu. Kirjeldab tähtpäevi kodus.	Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid).	Kirjeldab oma pere traditsioone. Selgitab, kes on ja mida teeb.
	Rahvuskultuuri tundmine	Leiab Eesti lipu teiste lippude seast. Eesti lipu värvid	Nimetab riigi nime, kus ta elab. Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud (nt mardi- ja kadri-päev, vastlapäev)	Selgitab, millal lipud heisatakse ja hünni lauldakse. Põhjendab, miks riietatakse mardi- ja kadrisandiks	Nimetab Eesti rahvuslinnu- ja lille. Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt. Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on söönud (nt kama, hapukapsad, verivorst)	Nimetab Eesti rahvussümboolikat (nt lipp, Lill, lind, vapp). Nimetab 4-5 erinevat rahvust ja keelt. Selgitab, et esi-vanemad ennustasid ilma looduse(loomade, taimede) ning rahvakalendri tähtpäevade järgi.
TAIME- JA LOOMARIIK	Kodukohta taimed, puud, seened	Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene. Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat)	Kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest valmistada saab. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel(värvuvad ja langevad). Eristab okaspuid lehtpuudest. Nimetab seene osadena kübara ja jala.	Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd). Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene (nt kukeseen, puravik, pilvik, kärbseseen).	Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm). Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, piri-, ploomipuu.)	Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad. Nimetab 4-6 sorti lilli. Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt kastanimuna, tammetõru, kähbid). Selgitab, kuidas levivad seened (niidistiku abil). Selgitab, miks seeni korjatakse noaga.

	Kodu- ja metsloomad. (linnud, putukad. Kalad ja kahepaik-sed.	<p>Nimetab tuntuid koduloomi ja matkib nende häälitsusi.</p> <p>Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).</p> <p>Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba).</p> <p>Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, kärbes, sääsk, mesilane, sipelgas).</p> <p>Nimetab tuntumaid veelanimikke, nt kala, konn</p>	<p>Kirjeldab erinevate loomade erinevaid elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus).</p> <p>Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad)</p>	<p>Oskab nimetada tuttavaid loomi, linde, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.</p> <p>Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.</p> <p>Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).</p>	<p>Nimetab erinevate loomade (ka põhja-ja lõunamaa) seast need, kes elavad Eestis.</p> <p>Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale.</p> <p>Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi, leevike) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk).</p>	<p>Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust.</p> <p>Teab loomade ja lindude käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesa ehitus ja poegade toitmine).</p> <p>Nimetab 2-3 liiki kalu</p> <p>Nimetab enimtuntuid põhja- ja lõunamaa loomi.</p>
ELUKESKKOND	Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus	<p>Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.</p> <p>Nimetab vett, lund ja jääd.</p> <p>Teeb vahet päeval ja ööl.</p>	<p>Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm.</p> <p>Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sooja käes veeks (õhutemp. erinevused)</p> <p>Kirjeldab mida tehakse öösel, mida päeval.</p>	<p>Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.</p> <p>Oskab kirjeldada erineva temp. mõju taimedele, loomadele ja inimesele.</p>	<p>Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri).</p> <p>Põhjendab, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.</p> <p>Põhjendab, miks on vajalik päeva ja öö vaheldumine (elus olemiseks vajatakse ka puhkust)</p>	<p>Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.</p> <p>Põhjendab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temp.</p>
	Maavarad	<p>Leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda</p>	<p>Kirjeldab vaatlemisel (uurimisel) savi</p>	<p>Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld).</p>	<p>Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.</p>	<p>Nimetab 1-2 maavara (turvas, paekivi, põlevkivi).</p>

	Eluskooslused - mets, park, soo, raba, niit	Osutab küsimisel looduses metsale (pargile)	Kirjeldab metsa (parki)	Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi	Kirjeldab sood ja raba	Kirjeldab erinevaid elukooslusi-metsa, sood, raba, niitu.
ILM	Muutumine looduses	Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega ning kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmasadu, päike paistab, tuule puhumist).	Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt).	Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne. Iseloomustab ilmastikunähtusi Iseloomustab erinevaid aastaaegu 1-2 tunnusega	Nimetab aastaaegu. Kirjeldab aastaaegade olulisi tunnuseid.	Selgitab aasta-aegade järgnevust. Selgitab aasta-aegade vahel- dumise seost ilmastikuga. Kirjeldab ilma (nt pilves- pilvitu; kuiv-vihmane; sajab- tibusid).
	Tööd looduses	Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine). Selgitab, kelle jaoks on akna taga pesakast	Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib. Teab, milleks on vaja reha, labidat.	Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on. Oskab vestelda aiatöödest kevadest ja sügisel	Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aasta- aegadel. Kirjeldab erinevaid aia-ja põllutöid kevadel ja sügisel	Põhjendab, miks on vaja hooldada looduse eest.
	Loodushoid	Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.	Põhjendab, miks praht visatakse prügikasti.	Kirjeldab, kuidas prügi jõuab prügimäele. Oskab selgitada, kuidas tema saab kokku hoida elektrit, vett. Oskab hoida puhtust enda ümber toas ja õues	Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada. Põhjendab, miks prügi sorteeritakse.	Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele. Teab, kuidas viga saanud või inimese poolt hüljatud loomi, linde aidata. Teab prügi sorteerimise vaja- likkust ning oskab ka ise sortida lihtsa-mat prügi (pudelid paber, olmeprügi).

	Tehismaailm			<p>Nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist.</p> <p>Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikuks (nt mobiiltelefon, arvuti)</p>	<p>Selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitegaasid, põlev plastmass)</p>	<p>Selgitab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimeste valmistatud esemeid taas-kasutada (nt plastpudelid).</p>
--	--------------------	--	--	---	--	---

Valdkond: MATEMAATIKA. Lapse arengu eeldatavad tulemused.

Lisa 5

Üldteema	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<p>1. Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme.</p> <p>2. Sorteeri pildid ja esemed värvide järgi.</p> <p>3. Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju. (Mõisted <i>üks ja palju</i>).</p> <p>4. Moodustab arvu kaks. Loendab kaheni, oskab vastata küsimusele- <i>mitu on?</i></p> <p>5. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks.</p>	<p>1. Rühmitab esemeid ühe tunnuse järgi (värvus, suurus, pikkus); oskab eristada värvitoone: <i>hele- tume</i>.</p> <p>2. Leiab ühise tunnusega esemete hulga, määratleb esemete kuuluvust/ mittekuuluvust hulgas.</p> <p>3. Moodustab arvu kolm; loendab kolmeni.</p> <p>4. Tutvub arvude 4, 5, 6.</p> <p>5. Võrdleb esemeid: <i>rohkem, vähem</i>.</p> <p>6. Paaride moodustamisega saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju <i>ehk</i> võrdset.</p>	<p>1. Leiab värve ümbruskonnast. Eristab värvitoone: <i>hele- tume</i> (helepunane-tumepunane jne).</p> <p>2. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel.</p> <p>3. Hulgad: leiab ühise tunnusega hulga, määratleb esemete kuuluvust/ mittekuuluvust hulgas.</p> <p>4. Loendab 5 piires,</p> <p>5. Tutvub arvude 6, 7, 8, 9, 10 juurdelisamise teel. Vastab küsimusele <i>mitu?</i></p> <p>6. Võrdleb esemeid: <i>rohkem- vähem- niisama palju</i>.</p> <p>7. Teeb kindlaks esemete arvu loendamise teel (<i>mitu on?</i>)</p>	<p>1.. Moodustab paare.</p> <p>2. Moodustab hulki kasvavas ja kahanevas järjekorras. Teab mõistet: <i>viimane</i>.</p> <p>3. Hulgad. Esemete arvu kirjeldamisel kasutab sõnu- <i>üks ja kõik</i>.</p> <p>4. Võrdleb: ühe, kahe ja kolme võrra suurem ja väiksem. (<i>on suurem kui; on väiksem kui</i>)</p> <p>5. Loendab 12 piires.</p> <p>6. Tunneb numbrimärke.</p> <p>7. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.</p> <p>8. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.</p> <p>9. Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste alusel.</p> <p>10. Nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev.</p>	<p>1. Mõiste: <i>järgarv</i>. Leiab esemete asukoha reas järgarvu abil. Oskab vastata küsimusele- <i>mitmes?</i></p> <p>2. Järjestab kuni 5 eset pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (nt pikem- lühem jm).</p> <p>3. Moodustab hulkasid; teab mõisteid: <i>viimane ja eelviimane</i>.</p> <p>4. Kasutab sõnu- <i>üks, mõni, kõik</i>- esemete arvu kirjeldades.</p> <p>5. Tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =) ja nimetusi: pluss ja miinus.</p> <p>6. Liidab ja lahutab 10 piires.</p> <p>7. Moodustab uue hulga (10 piires) esemete lisamise või äravõtmise teel.</p> <p>8. Koostab matemaatilise jutukese antud hulga järgi.</p>

<p>Suurused ja mõõtmine</p>	<p>1. Sorteerib esemed ja pildid suuruse järgi (suured, väikesed).</p> <p>2. Leiab esemetes olulise sarnasuse/ erinevuse.</p> <p>3. Mõisted: suur- väike. Pikk- lühike, lai- kitsas. Tunneb nimetatud mõisted ja kasutab esemeid kirjeldades.</p>	<p>1. Määrab kahe eseme järjestuse: on suurem kui, on pikem kui, on väiksem kui, on lühem kui..</p> <p>2. Määrab kolme eseme järjestuse: väike- suurem- veel suurem, suurem- väiksem- veel väiksem jne.</p> <p>3. Tunneb mõisteid: kõrge- madal, raske- kerge suur- väike pikk- lühike lai- kitsas</p> <p>4. Võrdleb esemeid suuruse, kõrguse, pikkuse järgi.</p> <p>5. Leiab esemetes sarnase tunnuse.</p>	<p>1. Määrab kahe eseme järjestuse: on laiem kui, on kitsam kui, on õhem kui.</p> <p>2. Määrab kolme eseme järjestuse: Lai- kitsam- veel kitsam, Kitsas- lai- veel laiem jne.</p> <p>3. Rühmitab esemeid laiuse, kõrguse, paksuse järgi.</p> <p>4. Mõõdab kauguseid sammudega.</p> <p>5. Võrdleb esemeid laiuse järgi.</p>	<p>1. Mõõdab pikkust, laiust, kõrgust kokkulepitud mõõduga (pulk, nöör, samm).</p> <p>2. Tunneb rahaühikuid: kroon, sent.</p> <p>3. Järjestab kuni 5 eset raskuse, paksuse ja suurustunnuse järgi.</p> <p>4. On omandanud mõisted: Laiem- kitsam- ühelaiused Suurem- väiksem- ühesuurused Paksem- peenem- ühepaksused Madal- kõrge- ühekõrgused pikem –lühem- ühepikkused, raskem- kergem- üheraskused.</p> <p>5. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtvahendiga.</p>	<p>1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõde: cm, m, km.; massimõõde gramm ja kilogramm; rahaühikuid ja rahatahti: 1, 2, 5, 10 kroonised, sent ning kasutab neid mängutegevustes.</p> <p>2. Teab mahumõõtu- liiter.</p>
<p>Geomeetriselised kujundid.</p>	<p>1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisseasetamise teel</p> <p>2. Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriseliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid (nt ringi abil kõik ülejäänud ringid).</p> <p>3. Tunneb mõisteid: ring, ruut, kandiline, ümmargune.</p>	<p>1. Tutvub kujunditega: nelinurk, kolmnurk.</p> <p>2. Loendab nurki ja võrdleb ringiga.</p> <p>3. Leiab teiste hulgast nelinurga ja kolmnurga ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.</p> <p>4. Koostab lihtsamat mustri (värvi, vormi, või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades.</p>	<p>1. Võrdleb geomeetriselisi kujundeid (nelinurk, kolmnurk) teiste kujunditega.</p> <p>2. Näeb ja kirjeldab ruutu ja ristkülikut, külgede arvu ja pikkust.</p> <p>3. Rühmitab geomeetriselisi kujundeid värvuse ja suuruse järgi, koostab nendest pildi.</p> <p>4. Leiab kujundeid ümbruskonnast.</p> <p>5. Kirjeldab kujundite erinevusi (ring, ruut, kolmnurk).</p> <p>6. Lõikab paberi kujunditeks. Koostab mustri eri suuruse ja värvusega kujunditest.</p>	<p>1. Tunneb kujundeid, õpib tundma kehasid; ruumilised kujundid: kera, kuup.</p> <p>2. Leiab tuttavaid kehasid ja kujundeid ümbruskonnast.</p> <p>3. Rühmitab geomeetriselisi kujundeid mitme tunnuse järgi.</p> <p>4. Jaotab kujundi osadeks, moodustab osadest kujundi.</p> <p>5. Laob pilte kujunditest</p>	<p>1. Õpib tundma kujundeid ja kehasid. Eristab ruumilisi kujundeid: kera ja kuup, risttahukas, püramiid.</p> <p>2. Võrdleb ja rühmitab ruumilisi kujundeid tasapinnaliste kujunditega. (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk).</p> <p>3. Rühmitab geomeetriselisi kujundeid, konstrueerib näidise järgi.</p> <p>4. Valmistab kujunditest mudeleid nende pinnalaotusi kokku kleepides.</p> <p>5. Nelitahukas- võrdleb, leiab erinevusi ja sarnasusi.</p>

Orienteerumine ruumis	<p>1. Kasutab mõisteid: <i>all- peal, ees- taga</i> ümbritsevat kirjeldades.</p> <p>2. Orienteerub oma kehal ja näitab mis asub ülal- all, kõrval, ees- taga.</p>	<p>1. Kirjeldab esemete asukohta teiste esemete/ enda suhtes, kasutab mõisteid: <i>ees- taga, üleval- all, all- peal</i>.</p> <p>2. Jaotab ruumi: ees- taga üleval- all</p>	<p>1. Määrab esemete asukohta enda suhtes, kasutades mõisteid- <i>peal, all, sees, taga, ees</i>.</p> <p>2. Kirjeldab esemete asukohta; kasutab mõisteid: <i>keskel, äärel, kohal (laud), parem, vasak, paremal, vasakul</i>.</p> <p>3. Määrab vasakut ja paremat poolt</p> <p>4. Orienteerub ruumis juhendamise järgi.</p>	<p>1. Orienteerub juhendamise järgi nii ruumis kui ka tasapinnal.</p> <p>2. Määrab eseme asukohta teise eseme/lapse suhtes, kasutades mõisteid: <i>all- peal, kohal, keskel, äärel, vasakul- paremal</i>.</p>	<p>1. Moodustab figuure ja kujundeid ruudulisel paberil.</p> <p>2. Orienteerub juhendamise järgi paberil, ruumis ja tuttavas ümbruskonnas- õueala.</p> <p>3. Mõisted: <i>paremal, keskel</i>.</p>
Orienteerumine ajas	<p>1. Teab aastaegade olulisemaid tunnuseid (Suvi- soe, päike; Sügis- pori, raagus puud; Talv- lumi, jää, külm; Kevad- lilled, rohi, päike).</p>	<p>1. Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust (nt ööseks paneb nukku magama, päeval nukku mängib).</p> <p>2. Eristab hommikut ja õhtut, kirjeldab tegevusi.</p> <p>3. Teab mõisteid: <i>öö ja päev, eile ja täna, kiiresti ja aeglaselt</i>.</p>	<p>1. Teab ööpäeva osi, kasutab mõisteid: <i>hommik, lõuna, õhtu</i>.</p> <p>2. Kirjeldab tegevusi/ sündmusi, kasutades mõisteid- <i>eile, täna, homme, kohe, hiljem, varsti</i>. Oskab vastata küsimusele- <i>millal mida tegin?</i></p> <p>3. Nimetab kõik aastaajad, teab aastaajale iseloomulikke tunnuseid.</p>	<p>1. Tunneb mõisteid: <i>varem ja hiljem, aasta, kiiresti, aeglaselt, kohe</i>.</p> <p>2. Teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.</p> <p>3. Oskab kellal öelda täistunde.</p>	<p>1. Suudab kõnes õigesti kasutada sõnu: <i>noorem, vanem, varem- hiljem, enne praegu</i>. (nt <i>siduda inimese eluringiga</i>).</p> <p>2. Tunneb kellal täistunde, pooltunde. Kasutab kella päevakava koostamisel.</p> <p>3. Teab kuude järjestikuseid nimetusi ning enda sünnikuud ja -päeva.</p> <p>4. Teab ajühikuid: aasta, kuu, nädal, sekund, minut, ööpäev.</p>

Valdkond: KUNST. Lapse arengu eeldatavad tulemused

Lisa

Üld-teema	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
Kujutamine ja väljendamine	<p>Julgeb osaleda kunstitegevuses.</p> <p>Annab erineva pikkuse ja suunaga joontele nimetusi – koer, kass jne.</p> <p>Teeb erineva karakteriga täppe ja jooni (pikad, lühikesed, sirged, laine-lised, spiraalsed), kombi-neerib neid oma-vahel; annab tekkinud seoste alusel kritsel-dustele nimesid.</p>	<p>Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.</p> <p>Kindlaks kujunenud sümboleite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioone, tuttavaid inimesi, esemeid, nähtuseid jne.</p> <p>Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, puna-se ja roheline värvi.</p>	<p>Kasutab kindlaks-kujunenud sümboleid esemete iseloomulike tunnuste väljatoomiseks (nt okas nupuna, triibuna, auguna).</p> <p>Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.</p>	<p>Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isiku-päraste sümboleitega, mis olemuselt täie-nevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.</p> <p>Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.</p>	<p>Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.</p> <p>Püüab töös valitud teemas seda isiku-päraselt tõlgendada.</p> <p>Rõhutab kõige tähtsat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.</p> <p>Tunneb ümbritsevas erinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).</p>
Kujundamine	<p>Kaunistab spontaansete, teadvustamata liigutustega etteantud šablooni (nt kleit, müts, kinnas jne).</p>	<p>Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).</p> <p>Kujundab õpetajaga koos ja tema juhendamisel tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.</p>	<p>Koostab elementidest lihtsa kordumis-süsteemiga mustririba eseme ääristamiseks (tass, taskurätt jne).</p> <p>Valib kaunistus-motiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitult kohale, esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).</p>	<p>Koostab erinevaid mustreid kasutades tuttavaid sümboleid.</p> <p>Kaunistab mustritega pabereid, kaarte, järjehoidjaid jm.</p>	<p>Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.</p> <p>Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.</p> <p>Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolaua ja ruumi.</p>

Voolimine	<p>Juhendamisel muljub voolimis-materjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju.</p> <p>Juhendamisel tükel-dab savi, plastiliini.</p> <p>Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe.</p>	<p>Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale (savi, plastiliin).</p> <p>Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi.</p> <p>Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnu-seid.</p> <p>Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.</p>	<p>Veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale (nt pabermass, vaha jne).</p> <p>Õõnestab ümar-vorme süvendit põidlagla vajutades</p> <p>Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.</p> <p>Ühendab voolitud detaile omavahel.</p> <p>Kasutab valmis-vorme (iseseisvalt liivast ehitamiseks, juhendamisel nt piparkookide vms valmistamiseks).</p> <p>Kasutab voolimis-pulka savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks.</p>	<p>Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi.</p> <p>Kasutab voolimis-pulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustrite tegemisel.</p> <p>Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.</p> <p>Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad.</p> <p>Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta.</p>	<p>Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist).</p> <p>Valmistab ja kasutab koos õpetajaga uusi voolimissegusid.</p> <p>Voolib erineva kuju ja suurusega esemeid natuuri ja kujutluse järgi.</p> <p>Niisutab ja silub voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.</p> <p>Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel (mustrite või tekstuuriga).</p>
Joonistamine	<p>Tõmbab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (ringid, täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, laine-lised, katkendlikud, spiraalsed), püsides paberi piirides.</p>	<p>Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.</p> <p>Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid joo ni.</p>	<p>Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiasitega, kriitide ja sõega, muutes joonte tihedust, ületades värvimisel piirjoont minimaalselt.</p>	<p>Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikku-mata.</p> <p>Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kalli-tatud pliiatsit (pliiatsi külgi).</p> <p>Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda.</p>	<p>Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.</p> <p>Värvib oma jooni-statud või värvi-raamatu kujundel, varieerides käe liikumise suunda.</p> <p>Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni</p>

	Hoiab meelde-tuletamisel õigesti pliiaitsit; hoiab paberit kinni ja joonistab vaid selleks ette-nähtud kohta (nt paber, asfalt).	Suudab kujutada natuurile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimesi (nn peajalgseid).	Kasutab joonistus-vahendeid liigse surveta.	Värvib enamasti kontuuri ületamata.	.Kujutab esemeid ja objekte, inim-figuuri, looma- ja linnuliike, loodus-nähtusi ja kirjanduspalade sisu natuuri ja kujutluse põhjal, andes edasi nende eripära värvis, vormis ja õigetes proportsioonides.
Maalimine	Juhendamisel võtab pintsli värvi, loputab pintsli vees. Tõmbab pintsli erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu. Juhendamisel vajutab jäljendeid erinevatele pindadele kattes templi värviga. Teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.	Suunamisel võtab pintsli vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist puhtaks. Kasutab juhendamisel kattevärv kogu pinna katmiseks. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva. Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.	Võtab pintsli vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. Teeb objektidele väiksemaid detaile või rütme pintsli-vajutuste ja -tõmmetega (nt silmad, suu jne). Juhendamisel koostab ja paigutab paberile erinevaid mustreid. Suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda.	Kasutab varem-õpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel. Juhendamisel hele- tumestab värve ja segab omavahel põhivärve. Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu, aastaegade ise-loomulikke tunnuseid. Peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist.	Kasutab vajadusel töös erineva jäme-dusega pintsleid. Segab värve segamisel ja töö peal uute toonide saamiseks. Väldib värvide määrdumist, loputab pintsli piisava sagedusega. Juhendamisel alustab maalimist taustast või suuremast pinnast. Alusjoonistust kasutades arvestab maalimisel objektide piirjooni.

Meisterdamine	<p>Eristab õpetaja juhendamisel erinevat tehise-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali.</p> <p>Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabe-ririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.</p> <p>Katab aluspinna liimiga, puistab sellele paberitükke, seemneid vms ja kleebib kujundeid, puulehti jms.</p>	<p>Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.</p> <p>Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid.</p> <p>Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne).</p> <p>Kortsutab erineva paksusega paberit.</p> <p>Voldib paberi pooleks.</p>	<p>Rebib ja lõikab paberist ribasid ja vormilt lihtsaid kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.</p> <p>Lükib paelale, traadile, lõngale auguga esemeid (nt helmeid, nõöpe) kettide, kaunistuste jne valmistamiseks.</p> <p>Valib meelepärased meisterdamisvahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid oma-vahel ühendades või materjale kombi-neerides loob oma töö.</p>	<p>Lõikab kääridega ja rebib iseseisvalt paberist geometrilisi kujundeid.</p> <p>Kasutab õpetaja abistamisel ja juhendamisel eri-nevaid töövahendeid (nt naaskel).</p> <p>Punub/põimib sirgetest ribadest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms).</p> <p>Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.</p>	<p>Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud volditud paberi-tükke vm objekte.</p> <p>Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts vms).</p> <p>Juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub (kolmeharulist) palmikut.</p> <p>Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivad (liim, kleepelint, traat jne) või leiab oma võtmed.</p> <p>Valmistab lihtsa mänguasja täis-kasvanu tegevust matkides.</p>
Kunsti vaatlemine ja vestlused kunstist	<p>Vaatleb pilte, näidistoid ja raamatu-illustratsioone, osutab enda jaoks tähtsatele objektidele ja nähtustele, nimetab neid ning vastab esitatud suunavatele küsimustele.</p> <p>Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.</p>	<p>Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu; põhjendab, miks töö, pilt meeldib.</p> <p>Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.</p>	<p>Vaatleb omal algatusel raamatu-illustratsioone ja kunstitoid ning kirjeldab nähtut.</p> <p>Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale oma töös kasutanud.</p> <p>Suhtub heasoovlikult kaaslaste tööd.</p>	<p>Vaatleb huviga raamatu-illustratsioone ja kunstitoid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.</p> <p>Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust.</p> <p>Suunavate küsimuste abil põhjendab tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist.</p>	<p>Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu.</p> <p>Kasutab raamatu-illustratsioone, fotosid ja kunsti-teoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isku-pärase variandi.</p> <p>Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.</p>

Valdkond: MUUSIKA. Lapse arengu eeldatavad tulemused.

Lisa 7

	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust ja muusikapalast. Eristab erineva kontrastse iseloomuga laule.	Reageerib vastavalt muusika iseloomule (nt. plaksud, patsud keerutamine jne). Tunneb ära tuttavad laulud ja oskab neid lihtsate sõnadega iseloomustada.	Kuulab vaikselt laulu ja muusikapala. Eristab meeleolult kontrastseid muusikapalu ja väljendab seda liikumisega. Oskab eristada erineva kõrgusega helisid ja palade sisu lahti mõtestada (aeglane-kiire, madal-kõrge, kurb-rõõmus, vaikne-vali)	Kuulab huviga ja vaikselt laulu ja muusikapala. Suudab kuulata pala lõpuni. Õpib eristama laulu osi vastavalt tempo, dünaamika või meloodia muutustele. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants) Oskab muusikapala iseloomustada. Tutvub rahvapillidega.	Väljendab oma suhtumist kuulatavasse muusikapalasse, kasutab selle iseloomustamisel eakohast sõnavara. Areneb lapse loominguline initsiatiiv (jutustab, mida kuulis muusikas). Tutvub mõistetega: helilooja, orkester, dirigent. Eristab lihtsamaid muusikažanre: häällaul, marss, tantsuviis, rahvalaul)
Laulmine	Kuulab, jälgib õpetaja laulu. Püüab õpetajaga kaasa laulda. Laulmine ilma instrumendi saateta.	Huvitub laululisest tegevusest. Laulab koos õpetajaga. Oskab mängida meloodilist kajamängu.	Laulab peast lihtsamaid rahva- ja lastelaule. Laulab õpetaja ja kaaslastega ühtses tempos. Oskab õigeaegselt alustada ja lõpetada laulu.	Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. Kujuneb oskus laulda ilmekalt ja anda edasi laulu iseloomu. Esitab laule rühmaga ühtses tempos. Laulab peast mõningaid rahva- ja lastelaule.	Laulab loomuliku häälega ja ilmekalt. Oskab välja pidada pause. Õpib häält teadlikult juhtima ja kuulama, tunneb hääle kõlalisi võimalusi (örn, mahe, kähe). Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas, kui üksi.

Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab). Tutvub rütmipillidega ja oskab lihtsamaid neist kasutada (kõlapulgad, kellukesed)	Mängib kaasa pulssi või rütmi õpitud lauludele või kuulatavale muusikale. Tutvub kehapilliga ja oskab seda kasutada. Tunneb ja oskab kasutada kõlapulkasid, marakat, kuljuseid, tamburiini, kastanjette.	Mängib rütmipille (kastanjetid, tamburiin, trumm, triangel, metallofon) muusika kuulamise, õpitud laulu ja liikumise saatteks. Oskab pille eristada nende tämbri järgi. Omandab õigeid mänguvõtteid.	Mängib rütmipillidel rütmissaateid õpitud lauludele, liisusalmidele ja liikumistele. Tunneb pille ära kuulamisel tämbri järgi. Oskab mängida rütmipille koos teistega, ühtses tempos. Mängib järgnevaid pille: kõlakarp, trumm, kõlapulgad, kuljused, tamburiin, kastanjetid, kellukesed, metallofon.	Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, liisusalmidele ja instrumentaalpaladele. Oskab mängida rütmipillide orkestris. Mängib järgnevaid pille: agoogo, guiro, triangel, tamburiin, kastanjetid, kuljused, plaatpillid, kellad)
Muusikalis-rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (paigaltammumine, keerutamine, lehvitamine, käte peitmine, viibutamine sõrmega, kükitamine). Õpib matkivat liikumist, arvestades muusika iseloomu.	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule ja tempo muutustele. Oskab moodustada ringi ja hoida seda liikumises. Õpib lihtsamaid tantsusamme.	Oskab muusika järgi rütmiliselt kõndida, joosta ja hüpata. Õpib eakohaseid tantsuelemente. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (fantaasialiikumine). Osaleb laulumängudes. Oskab liikuda paarides.	Areneb liigutuste täpsus ja rütmiline sooritamine. Muudab liikumist vastavalt muusikaosade vaheldumisele ja muusika iseloomu muutustele. Oskab liikuda sünkroonis kaaslastega. Õpib tundma mõningaid eesti rahvatantse ja rahvamänge.	Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, kasutades õpitud muusikalisi väljendusvahendeid (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu). Oskab kasutada mitmesuguseid tantsusamme: hüpaksamm, külj- ja otsegalopp, vahetussamm. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt ja õige kehahoiuga. Tunneb ka teiste rahvaste tantsude elemente.

Valdkond: **LIIKUMINE. Lapse arengu eeldatavad tulemused****Lisa 8**

	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Põhiliikumised	Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste. Kõnnib piiratud pinnal. Säilitab sihi kõnnil ja jooksul. Hüpitab käes palli, jälgides selle suunda.	Sooritab põhiliikumisi. Säilitab tasakaalu liikudes nii tasakaalupingil, kui ka vähendatud pinnal.	Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. Tegeleb koordinaatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi. Teeb harjutusi väikevahenditega.	Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. Ronib varbseinal vahelduva sammuga.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, koordineeritult ja rütmiliselt. Säilitab tasakaalu staatilistes asendites. Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsustegevustes domineerivat kätt.
Võimlemine ja vahendite kasutamine	Sooritab asendeid ja liikumisi ettenäitamise ja juhendamise järgi. Jookseb veerevale esemele järgi. Sooritab kerepöördeid ja painutusi.	Sooritab võimlemisharjutusi erinevate vahenditega ja eri asenditest. Teeb harjutusi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	Sooritab juhendamisel harjutuste kombi- natsioone. Hoiab oma kohta rivis (kolonn, viirg, ring). Sooritab eakohaste vahenditega harjutusi.	Vahenditega harjutusi sooritab tehniliselt õigesti. Valitseb oma liigutusi tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel. Sooritab harjutusi, mis arendavad tasakaalu, painduvust ja osavust.	Valitseb oma liigutusi harjutuste sooritamisel, nii ruumis, maastikul, kui tänaval. Suudab orienteeruda mänguväljakul. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Tants ja rütmika	Kasutab liikumisel rütmipille juhendaja abil. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. Sooritab muusika järgi imiteeritavaid liigutusi.	Plaksutab ja liigub vastavuses rütmile. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.	Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt. Jälgendab liikudes erinevaid rütme. Kasutab lihtsamaid tantsusamme üksi ja grupis.	Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. Sooritab rütmilisi liikumisi üheaegselt kaaslastega. Liigub vahelduva tempoga, väljendades liikumise kaudu emotsioone. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (lindid, rätikud, rõngad jne)

Liikumismängud	Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni ja jooksumänge, ka matkiva sisuga mängu.	Mängib 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu	Mängib 2-4 reegluga liikumismänge. Tegutseb mängides grupi ühise eesmärgi nimel. Osaleb jõukohases teatevõistluses.	Mängib kollektiivseid võistlusmänge. Osaleb erinevates teatevõistlustes. Oskab nii võita, kui ka kaotada.	Käsitseb mängu- ja spordivahendeid erinevates mängudes. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes. Mängib erinevaid sportlikke mängu (korvi visked, jalgpall jne). Organiseerib ise lihtsama sisuga liikumismänge. Peab kinni mängureeglitest.
Talvealad	Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel. Veab tühja kelku.	Veab kelku, sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla. Liigub suuskadel otsesuunas.	Veab kelgul kaaslast. Sõidab kelguga nõlvakust alla. Kasutab suuskadel liikumisel keppide abi.	Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. Kelgutades mäest alla täidab lisäülesandeid (eseme haaramine). Suusatades kasutab libisemist.	Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele). Kasutab kelku erinevates teatevõistlustes. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis ja sooritab lisäülesandeid. Suudab käsitseda suusavarustust.
Vaba aeg ja loodusliikumine	Mängib iseseisvalt vabamängus.	Matkab täiskasvanuga looduses. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.	Tegutseb iseseisvalt õuealal, algatades iseseisvalt mängulist tegevust. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.	Sooritab rännakuid ja suudab orienteeruda koos täiskasvanuga. Kasutab sihipäraselt eakohaseid mänguväljaku vahendeid. Sõidab tõukerattaga ja suusatab.	Tegutseb iseseisvalt kodu- ja lasteaiaümbruse mängu- ja spordiväljakul. Sõidab kaherattalise rattaga ja suusatab. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

Liikumisalased üldteadmised	Sooritab harjutusi aktiivselt. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult. Arvestab rühmakaaslastega.	Valib õpetaja abiga teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. Oskab arvestada rühmakaaslaste tegevusega.	Sooritab harjutusi sõnalise seletuse ja õpetaja korralduse järgi. Järgib esmaseid hügieeninõudeid. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.	Nimetab erinevaid spordialasid ja teab spordivõistlusi. Samuti spordivahendite nimetusi ning kasutab neid ohutult, sobival viisil ja kohas. Osaleb lasteaia spordipäeval	Nimetab erinevaid spordialasid ja ka tuntumaid sportlasi. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele. Liikudes peab kinni üldistest ohutusreeglitest. Mõistab hügieeninõuete olulisust. Õnnetuse korral kutsub appi täiskasvanu.
--	--	---	---	--	--

ÜLDOSKUSED Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Lisa 9

	2 eluaasta	3 eluaasta	4 eluaasta	5 eluaasta	6 eluaasta	7 eluaasta
Tunnetus- ja õpioskused	<p>1)hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi;</p> <p>2) keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele;</p> <p>3)tunneb huvi raamatute vastu ja mõistab lihtsaid jutukesi;</p> <p>4)omandab uusi seoseid käelise tegevuse kaudu;</p> <p>5)kasutab omandatud teadmisi ,seoseid ja tegevusi sarnastes ülesannetes ja olukordades.</p>	<p>1)leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga;</p> <p>2)plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel ;</p> <p>3)tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega;</p> <p>4)on omandanud sõnavara ,mis võimaldab tal ennast väljendada;</p> <p>5)osaleb dialoogis.</p>	<p>1)oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida;</p> <p>2)plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme;</p> <p>3)saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest;</p> <p>4)osaleb ühistegevuses ja teeb koostööd teiste lastega;</p> <p>5)liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi;</p> <p>6)omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide ja kõne kaudu .</p>	<p>1)tegutseb lühikest aega iseseisvalt;</p> <p>2)reguleerib oma käitumist ja emotsioone;</p> <p>3)tegutseb koos teistega;</p> <p>4)konstrueerib ,katsetab ja uurib erinevaid võimalusi;</p> <p>5)osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes;</p> <p>6)keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit;</p> <p>7)oskab vaadelda ning märgata detaile ,olulisi tunnuseid ja seoseid ;</p> <p>8)omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu;</p> <p>9)tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.</p>	<p>1)plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada;</p> <p>2)suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20 – 30 minutiks ;</p> <p>3)kasutab kõnet info saamiseks;</p> <p>4)järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada ;</p> <p>5)osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes ;</p> <p>6)saab aru asjade suhetest ja omadustest ;</p> <p>7)kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides.</p>	<p>1)plaanib oma igapäevaseid tegevusi , seab eesmärged, tegutseb sihivõrre ;</p> <p>2)suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist ;</p> <p>3)keskendub korrigeeriva tegevusele ;</p> <p>4)seab täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärged ;</p> <p>5)katsetab ,konstrueerib ja uurib;</p> <p>6)kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi ;</p> <p>7)kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist ;</p> <p>8)suhtub õppimisse positiivselt- tahab õppida , uurida ,esitada küsimusi , avastada ja katsetada .</p>

Sotsiaalsed oskused	<p>1)reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest ; 2)sööb ,joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ; 3)mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!“ , „Ära tee!“ jne.; 4)toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule .</p>	<p>1)saab aru ,et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid ; 2)osaleb täiskasvanuga ühistegevustes ; 3)jagab oma asju ka teistega ; 4)loob sõprussuhteid nendega ,kellega on tihti koos ; 5)järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid .</p>	<p>1)püüab vahel teisi abistada ja lohutada ; 2)osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega ; 3)arvestab reegleid mängudes ja tegevustes ; 4)saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest .</p>	<p>1)hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid; 2)naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust ; 3)aktseptib reegleid, kogemusi ja muutusi ; 4)oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib mida mitte .</p>	<p>1)tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ; 2)järgib mängudes ja tegevustes reegleid ; 3) järgib sotsiaalset rutiini ; 4)kujunevad esimesed sõprussuhted .</p>	<p>1)mõistab teiste inimeste tundeid ; 2)loob sõprussuhteid ; 3)järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi ; 4)arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel ; 5)tahab ja julgeb suhelda ; 6)oskab teistega arvestada ja teha koostööd ; 7)selgitab oma seisukohti; 8)järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.</p>
Enesekohased oskused	<p>1)väljendab lihtsaid emotsioone ; 2)teadvustab ennast, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda; 3)üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed; 4)teab oma ees – j a perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid; 5)tunneb huvi teiste laste vastu; 6)matkib täiskasvanu tegevusi.</p>	<p>1)on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus; 2)väljendab tugevaid emotsioone; 3)enesekindlus on kõikuv, vajab turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid; 4)täidab igapäeva elu rutiini; 5)algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel.</p>	<p>1)väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove ,tahtmisi ja seisukohti; 2)tahab olla iseseisev; 3)saab hakkama eneseteenindamisega ; 4)seab endale mõningaid eesmäärke ja täidab neid; 5)väärtustab oma saavutusi kuid vajab täiskasvanu tähelepanu; 6)saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.</p>	<p>1)väljendab oma emotsioone ja räägib nendest; 2)suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt; 3)suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest; 4)on tundlik teiste hinnangute suhtes.</p>	<p>1)seab endale eesmäärke ja üritab neid ellu viia; 2)suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida; 3)on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele ,tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.</p>	<p>1)vastutab rohkem oma tegevuse eest; 2)suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida; 3)suudab tegutseda iseseisvalt; 4)algatab mängu ja tegevusi; 5)saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused; 6)püüab kõigega hakkama saada; 7)talub muutusi ja vanematest eemalolekut; 8)oskab erinevates olukordades sobivalt käituda.</p>

Mänguoskused	<p>1)mängib teiste lastega lihtsamaid olukordi; 2)jäljendab mängus ümbritsevate inimeste tegevusi; 3)tegevus muutub sihikindlaks.</p>	<p>1)kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mäluvilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus ; 2)mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid ; 3)matkib igapäeva olukordi ; 4)soovib tegutseda iseseisvalt ; 5)näeb ja mõistab tegevuse taga teatud isikut .</p>	<p>1)kujuneb välja rollimäng; 2)kujuneb huvi teatud mänguteemade vastu (kool , kauplus jne.) ; 3)üks ja koosmäng on omavahel tihedalt seotud ; 4)olulist osa etendab mängu süžee .</p>	<p>1)mõistab rohkem mängu sümbolset tähendust ; 2)tajub täpsemalt rollikäitumist ; 3)täidab keerulisemaid ja mitmekülgsemaid ülesandeid ; 4)on iseseisvam mängusüžeed luues ; 5)oskab olukordi ja isikuid välja mõelda ; 6)mängib koos kaaslastega kestvamalt ja sõbralikumalt.</p>	<p>1)oskab ühendada eri allikatest saadud kogemusi ,teadmisi ja muljeid ; 2)mängusüžeed muutuvad keerulisemaks ; 3)loovad mängukeskkonna, valivad vajalikud vahendid ; 4)suureneb koosmänguoskus ; 5)oluliseks muutub mängus kõne .</p>	<p>1)tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma ; 2)rakendab mängudes loovalt oma kogemusi ,teadmisi ja erinevaid vahendeid ; 3)täidab mängudes erinevaid rolle ; 4)algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu ; 5)järgib mängureegleid ; 6)suudab mängu käigus probleeme lahendada ; 7)tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus .</p>
---------------------	---	---	--	---	---	--